

การออกแบบสื่อวีดิทัศน์เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม “รำโทน-นกพิทิด”

ถ่ายทอดแก่กลุ่มเยาวชน

Video designing for cultural conservation “Ram Tone-Nok Phithid”

transferring to adolescents

เมธาวี แก้วสนิท¹, กรกฎ จำเนียร²

Methawee Kaeosanit, Korakot Jumnie

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาที่มาและลักษณะการรำโทน-นกพิทิด เพื่อออกแบบรูปแบบและเนื้อหาสื่อวีดิทัศน์รำโทน-นกพิทิด และเพื่อประเมินความสนใจของเยาวชนที่มีต่อสื่อวีดิทัศน์รำโทน-นกพิทิด โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสนทนากลุ่มกลุ่มชาวบ้านจำนวน 13 คน ผลการวิจัยพบว่าการรำโทน-นกพิทิดเป็นหนึ่งในการเล่นพื้นบ้านของชาว ต.กรุงชิง อ.นบพิตำ จ.นครศรีธรรมราช ซึ่งได้รับอิทธิพลการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมมาจากภาคกลาง ในสมัยจอมพลป.พิบูลสงคราม ที่อยู่ในช่วงศึกสงคราม การรำโทนจึงเกิดขึ้นเพื่อเป็นเครื่องบันเทิงใจของชาวบ้านในภาวะบ้านเมืองมีความตึงเครียดเพราะสภาพการเมือง ลักษณะการรำโทนมีลักษณะการร้องประกอบทำรำที่มีเนื้อเพลงสั้น ๆ สะท้อนสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ซึ่งจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ทำให้ลักษณะเพลงร้องและท่ารำมีความแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค อย่างไรก็ตามขณะนี้การรำโทนได้รับความนิยมน้อยลงทุกที เช่นเดียวกับที่ ต.กรุงชิง อ.นบพิตำ จ.นครศรีธรรมราช ซึ่งเรียกว่า รำโทน-นกพิทิด ด้วยเพราะมีเพลงเอก เป็นเพลงแสดงการเกี่ยววาระสี่ของนกพิทิดหรือนกตระกูลนกฮูก จากนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้ออกแบบสื่อวีดิทัศน์เพื่ออนุรักษ์รำโทน-นกพิทิด โดยนำเสนอในรูปแบบรายการสารคดีประเภทวัฒนธรรมและนำเสนอลักษณะเนื้อหาเกี่ยวกับการให้ข้อมูลประวัติการรำโทน เนื้อร้องและท่ารำของรำโทน-นกพิทิดใน ต.กรุงชิง สถานการณ์ในปัจจุบัน ปรากฏชาวบ้านกับการคาดหวังการอนุรักษ์การรำโทน-นกพิทิด ความคิดเห็นของเยาวชนต่อการรำโทน-นกพิทิด และการเชิญชวนให้หันมาอนุรักษ์การรำโทน-

^{1,2} อาจารย์ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

นกพิทิต และผลการประเมินความสนใจของเยาวชนผ่านสื่อดังกล่าวจากการสนทนากลุ่ม และเยาวชน 5 คน ซึ่งพบว่า เยาวชนให้ความสนใจสื่อวีดิทัศน์ ตระหนักถึงความสำคัญของการละเล่นพื้นบ้านรำโทน-นกพิทิต เข้าใจลักษณะการร้องและรำ ตลอดจนแสดงความต้องการให้จัดกิจกรรมอื่นๆ และเผยแพร่ทางสื่อวีดิทัศน์ในลักษณะเช่นนี้อีก

คำสำคัญ รำโทน-นกพิทิต สื่อวีดิทัศน์ ศิลปวัฒนธรรม สารคดีทางวัฒนธรรม

Abstract

This research is to study the origin and character of Ram Tone-Nok Phithid, to design pattern and content in video and to evaluate the adolescents' interest towards video. The researchers use relating documents study and focus group of 13 villagers. The findings were found that Ram Tone-Nok Phithid is a folk dance of Krung Ching, Nopphitam, Nakhon Si Thammarat which was affected from the cultural distribution of the central part, Thailand in the reign of *Marshall P. Phiboonsongkhram* with war period. Ram Tone happened as amusement activity of people in serious situation because of the political situation. Ram Tone has short songs and gestures reflecting community environment. However, from cultural distribution, it effected on songs and gestures differentiated in each region. However, this dance is less popular as same as Ram Tone-Nok Phithid of Krung Ching. This folk dance has the outstanding song involving the philandering of couple of Nok Phithid which is similar to owl. Therefore, the researchers designed the video for conserving Ram Tone-Nok Phithid in cultural documentary pattern and the presented contents are origin of Ram Tone-Nok Phithid, the details of songs and dances, the current situation of Ram Tone-Nok Phithid, scholars' expectation toward conserving this folk dance, the opinion of adolescents toward Ram Tone-Nok Phithid and the persuasion to conserving this folk

dance. The last step is to evaluate interest of five adolescents through focus group which discovered that the adolescents are interested in this video, they aware of the folk dance's importance, understanding of singing and dancing and they desired this kind of activity and video for cultural distribution.

Keywords: Ram Tone-Nokphithid, Folk Dance, Video, Art and Culture, Cultural Documentary

บทนำ

ศิลปวัฒนธรรม การละเล่น ร้องรำ ในประเทศไทยมีมากมาย กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ เพื่อเป็นความบันเทิงใจและสะท้อนถึงความคิด ความเชื่อ ภูมิปัญญา ของภูมิภาค หรือพื้นที่นั้น ๆ

“รำโทน” การละเล่นพื้นบ้านของชาวไทยที่มีมาตั้งแต่อดีต แต่ไม่มีผู้ได้ออกได้แน่ชัดว่ารำโทนเกิดขึ้นในสมัยใดและใครเป็นผู้ริเริ่ม มีผู้กล่าวว่าถิ่นเดิมที่พบว่ามีการเล่นรำโทนก่อนสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 คือ แถวบ้านแพะในจังหวัดสระบุรีโดยชาวบ้านเป็นผู้เล่น (โรงเรียนเมืองหลวงสวน จ.ชุมพร, ออนไลน์)

ในขณะที่ หม่อมดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา (โรงเรียนเมืองหลวงสวน จ.ชุมพร, ออนไลน์) กล่าวว่า รำโทนแพร่หลายในเมืองนครราชสีมาที่อื่น และยังมีผู้สันนิษฐานว่าน่าจะมีการเล่นรำโทนมาตั้งแต่สมัยอยุธยา หรือก่อนหน้านั้นอยู่ทุกหนทุกแห่ง ดังที่กล่าวถึงในเอกสารของชาวยุโรปหลายเล่ม

ผู้นิยมเล่นรำโทน คือ หนุ่มสาวชาวบ้าน กล่าวกันว่า ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้คนต้องอพยพหนีภัยทางอากาศจากกรุงเทพฯ ไปยังชนบทตามที่ต่าง ๆ กัน ในภาวะสงครามนั้น ยามค่ำคืนจะมีไฟดับทุกหนทุกแห่ง เนื่องจากทางรัฐบาลห้ามกระทำการต่าง ๆ หลายนอย่าง เช่น ห้ามจุดไฟ ห้ามชุมนุม และอื่น ๆ ประชาชนจึงเกิดความเหงา และเครียด การสนทนาเพียงอย่างเดียวไม่สนุก จึงได้คิดเล่นรำโทนขึ้น การละเล่นชนิดนี้ชาวบ้านรู้จักและเล่นได้ทุกคน ขณะที่เล่นจะจุดตะเกียง ตั้งไว้ตรงกลาง ผู้เล่นจะยืนล้อมวง จุดประสงค์ของการเล่นคือเพื่อความสนุกสนาน และเพื่อพบปะเกี่ยวพารสระหว่างหนุ่มสาว โดยทั่วไปแล้วจะมีเนื้อร้อง

ค่อนข้างสั้น เวลาร้องมักร้องซ้ำ สอง สาม หรือสี่เที่ยว จึงทำให้จำเนื้อร้องได้ง่าย และแพร่หลายอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว เพลงใดที่ผู้เล่นไม่ค่อยชอบก็มักจะไม่ถูกนำมาร้องหรือเล่นกัน ทำให้สูญหายไป คงเหลืออยู่แต่เพลงที่สนุกสนานไพเราะและมีทำนองที่เป็นที่พอใจของผู้เล่นเท่านั้น

เพลงรำไท่นที่นำมาร้องนั้น ใช้วิธีจดจำสืบทอดกันมา ไม่นิยมดัดแปลงทั้งเนื้อร้องและทำนอง คือจำมาอย่างไรร้องอย่างนั้น บางครั้งการถ่ายทอดมาอาจได้มาเฉพาะเนื้อเพลงกรณีเช่นนี้ผู้เล่นจะคิดทำนองประกอบเองตามความหมายของเนื้อเพลง การถ่ายทอดอาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ทั้งเนื้อเพลงและทำนอง จากการสำรวจพบว่า แม้เป็นเพลงเดียวกันหากคณะของผู้เล่นอยู่ต่างสถานที่หรือต่างท้องถิ่นกัน ทำนองและเนื้อเพลงก็อาจผิดแผกกันไปได้ แต่บางเพลงยังคงเหมือนกันทุกประการ อย่างไรก็ตามเพลงทุกเพลงไม่จำเป็นต้องได้จากการสืบทอดเสมอไป ผู้เล่นสามารถแต่งเพลงเนื้อร้อง และทำนองขึ้นเป็นปัจจุบันในขณะที่เล่นก็ได้ (โรงเรียนเมืองหลังสวน จ.ชุมพร, ออนไลน์)

ในปี 2487 รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ให้กรมศิลปากรปรับปรุงการเล่นรำไท่นใหม่ เพื่อให้เป็นวัฒนธรรมความบันเทิงที่มีแบบแผน กรมศิลปากรจึงนำรำไท่นมาดัดแปลงโดยใส่ทำนองที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่จากทำนองนาฏศิลป์พื้นฐาน ใช้เครื่องดนตรีตะวันตก เช่น กลองแทมบูรีน ฯลฯ บรรเลงประกอบและแต่งเพลงไทยสากลที่มีทำนองสนุกสนานประกอบทำนองเรียกว่า “รำวงมาตรฐาน” ปรากฏว่ารำวงได้รับความนิยมแพร่หลาย ประชาชนนิยมนำรำวงไปร่วมรำเล่น เพื่อความสนุกสนาน รำเดินไปตามลีลาที่ตนถนัด โดยไม่ให้ความสำคัญกับทำนองมากนัก อีกทั้งยังคิดเพลงประกอบตามความถนัด เพลงรำวงและทำนองจึงเกิดขึ้นมากมาย เช่น เพลงหอยมาจะว่าอย่างไร เพลงลพบุรีฉันเอ๋ย เพลงไอ้ลุมพินี ฯลฯ ในช่วงสงครามรำวงจึงเป็นความบันเทิงที่ได้รับความนิยมจากคนทุกระดับ แม้ว่ารัฐบาลต่อมาจะไม่ได้สนับสนุนเพลงปลุกใจหรือรำวงอีก แต่รำวงยังคงได้รับความนิยมสืบมา (ภัทรวดี ภูษฎาภิรมย์, 2550)

จะเห็นได้ว่า “การรำไท่น” เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่มีความแพร่หลายไปทั่วประเทศ เช่นเดียวกับใน ต.กรูชิง อ.นบพิตำ จ.นครศรีธรรมราช ซึ่งพบว่า มีการละเล่นรำไท่นที่เรียกว่า “รำไท่น-นกพิติด” ที่ได้นำเอกลักษณ์การร้องรำไท่นจากภาคกลางโดยสืบทอด

จากนั้นเกิดการเอามาเป็นแบบอย่าง ดัดแปลงเนื้อร้องและทำร่ำให้เหมาะกับบริบทของพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงชิงเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เรื่องราวเนื้อร้องจึงมีกลิ่นอายความเป็นเอกลักษณ์ของ ต.กรุงชิง โดยเฉพาะการทำร่ำโทนในเพลงนกพิติด ที่มาจากการเลียนเสียงและท่าทางของนกพิติด นกพื้นถิ่นของพื้นที่ ต.กรุงชิง อ.นบพิตำ จ.นครศรีธรรมราช

คณะผู้วิจัย จึงมีความสนใจนำข้อมูล เรื่องราวของทำร่ำโทน โดยเฉพาะการทำร่ำโทนใน ต.กรุงชิง ผลิตเป็นสื่อวิถีทัศน์เพื่อถ่ายทอดลักษณะศิลปวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านประเภทนี้ของ ต.กรุงชิง แก่เยาวชนและผู้สนใจทั่วไป ได้เกิดความตระหนักเห็นความสำคัญ และร่วมอนุรักษ์การทำร่ำโทน-นกพิติดในรูปแบบต่าง ๆ สืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาที่มาและลักษณะการทำร่ำโทน-นกพิติด
2. เพื่อออกแบบรูปแบบและเนื้อหาสื่อวิถีทัศน์ร่ำโทน-นกพิติด
3. เพื่อประเมินความสนใจของเยาวชนที่มีต่อสื่อวิถีทัศน์ร่ำโทน-นกพิติด

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมุ่งศึกษาที่มาและลักษณะการทำร่ำโทน-นกพิติด เพื่อนำไปออกแบบรูปแบบและเนื้อหาสื่อวิถีทัศน์ และสำรวจความสนใจของกลุ่มเยาวชน โดยกลุ่มตัวอย่างที่เลือกมา คณะผู้วิจัยใช้วิธีคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เพื่อสนทนากลุ่ม ได้แก่ ชาวบ้าน ต.กรุงชิง ที่เป็นแกนนำการจัดกิจกรรมในพื้นที่ ต.กรุงชิง รวม 13 คน เพื่อให้ข้อมูลที่มาและลักษณะการทำ ตลอดจนแนวทางการออกแบบรูปแบบและเนื้อหาสื่อวิถีทัศน์ สำหรับการประเมินผลความสนใจสื่อวิถีทัศน์จากกลุ่มเยาวชนเป้าหมาย คณะผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มตัวอย่างเยาวชนรวม 5 คน โดยงานวิจัยชิ้นนี้ใช้ระยะเวลา 10 เดือน และศึกษาในพื้นที่ ต.กรุงชิง อ.นบพิตำ จ.นครศรีธรรมราช

นิยามศัพท์

วิถีทัศน์ หมายถึง สื่อภาพและเสียงที่มีความเคลื่อนไหวไปตามเรื่องราวเนื้อหาที่ผู้ผลิตได้วางแผน การถ่ายทำ ผ่านกระบวนการผลิต และเผยแพร่

รำไท่น-นกพิทิต หมายถึง การละเล่นพื้นบ้านใน ต.กรุงชิง อ.นบพิตำ จ.นครศรีธรรมราช ซึ่งมาจากการรำรวมกันเป็นกลุ่ม มีการร้อง และการร่ายรำที่สอดคล้องกับการร้อง โดยบทเพลงเป็นเพลงสั้น ๆ และมีเพลงที่โดดเด่น แสดงถึงเอกลักษณ์ประจำถิ่นของพื้นที่ ต.กรุงชิง นั่นคือ การรำไท่น-นกพิทิต ที่มีการเลียนแบบท่าทางนกพิทิต นกพื้นถิ่นของพื้นที่ การรำรำกันเป็นคู่ แสดงถึงการเกี่ยวพาราสีของคู่รำ เน้นความตลกขบขัน แก่ผู้ชม

การถ่ายทอดวัฒนธรรม หมายถึง การสั่งสอน การสร้างการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจ ในที่นี้คือ ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักถึงความสำคัญและเข้าใจลักษณะการละเล่นพื้นบ้านรำไท่น-นกพิทิตจากผู้ใหญ่ในชุมชนสู่เยาวชนในชุมชน โดยผ่านสื่อวิถีทัศน์

ทบทวนวรรณกรรม

คณะผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรม หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการรำไท่นจากภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ และแนวคิดประเภท ลักษณะและองค์ประกอบของรายการสารคดีประเภทวัฒนธรรม

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสนทนากลุ่มกลุ่มตัวอย่างซึ่งได้แก่ กลุ่มเยาวชนและชาวบ้าน ต.กรุงชิง อ.นบพิตำ จ.นครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยคำนึงถึงบทบาทการเป็นแกนนำทำกิจกรรมในชุมชน

ในการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัย ได้ศึกษาในประเด็นที่มา ลักษณะการรำที่เป็นเอกลักษณ์ของรำไท่น ความเปลี่ยนแปลงการรำไท่นไปตามสถานการณ์ของสังคม โดยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย เป็นหลัก จากนั้นได้บันทึก

ข้อมูลในแบบบันทึกข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ เป็นเนื้อหาประกอบการออกแบบรูปแบบและเนื้อหาสื่อวีดิทัศน์ต่อไป

การสนทนากลุ่มกลุ่มชาวบ้าน จำนวน 2 ครั้ง ครั้งละ 4 คน และ 9 คน ตามลำดับ รวม 13 คน เพื่อศึกษาที่มาและลักษณะการรำโทน ความสนใจ และความต้องการรูปแบบและเนื้อหาในการผลิตสื่อวีดิทัศน์ โดยใช้เวลารั้งละ 1.30 ชม. และใช้การบันทึกวีดิทัศน์ ก่อนนำมาถอดข้อมูลและวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อนำไปออกแบบการจัดทำวีดิทัศน์ต่อไป

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสนทนากลุ่ม จะนำข้อมูลมาวิเคราะห์ กลั่นกรอง เพื่อหารูปแบบและเนื้อหาวีดิทัศน์ที่จะผลิตขึ้น จากนั้น จะผลิตสื่อวีดิทัศน์ต่อไป

สำหรับการประเมินผลวีดิทัศน์โดยกลุ่มตัวอย่างซึ่งได้แก่ กลุ่มเยาวชนที่ได้รับชม สื่อวีดิทัศน์ จะใช้การสนทนากลุ่มตัวอย่างเยาวชน จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นการเลือก กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นแกนนำเยาวชนที่มีบทบาทการทำกิจกรรมในพื้นที่ ต.กรุงชิง จากนั้นจะนำข้อมูลที่ได้ ไปวิเคราะห์ผลเพื่อหาระดับความคิดเห็น ความสนใจ ของกลุ่มเยาวชนที่มีต่อสื่อวีดิทัศน์ที่ผลิตขึ้น

ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยของนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

การสำรวจที่มาและลักษณะการรำโทน-นกกพิทิต จากการศึกษาเอกสาร ได้ผลดังนี้

รำโทน เป็นการละเล่นพื้นบ้านในต่างจังหวัด โดยเฉพาะภาคกลางของไทย ในยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ศ. 2484 – 2488 เช่น สระบุรี ลพบุรี อัญญา สุพรรณบุรี กาญจนบุรี แต่มีผู้รู้หลายคนบอกว่า รำโทนนั้น เริ่มเป็นที่นิยมกัน ที่ นครราชสีมาหรือโคราช และเพชรบูรณ์มาก่อน

รำโทนได้รับความนิยมนั้น เนื่องจากมีผู้อพยพหนีสงครามไปอาศัยอยู่ใน ต่างจังหวัด จึงมีผู้คิดรำโทนขึ้นเพื่อเป็นกิจกรรมคลายเครียด และเป็นการรื่นเริง สนุกสนานตามสภาพของแต่ละท้องถิ่น

แต่เดิมนั้น รำโทน ใช้การปรบมือ และตีกลองโทน เป็นจังหวะเพียงอย่างเดียว (บางแห่งใช้ถึงน้ำมันแทน) ต่อมาจึงเพิ่มกรับและฉิ่ง การรำใช้วิธีรำเป็นคู่ๆ เดินกัน

เป็นวงกลม หรือวนอยู่บนลานกว้าง โดยจุดตะเกียงเพื่อส่องแสงสว่าง ส่วนจะรำกัน
ท่าไหนก็ไม่มีการกำหนดตายตัว เพียงแต่ต้องรำให้ถูกจังหวะเท่านั้น

เพลงที่ใช้ร้องกัน มักจะเป็นกลอนสั้น ๆ เนื้อหาง่าย ๆ ร้องซ้ำกันไปซ้ำกันมา
หลายรอบ โดยไม่มีชื่อเพลงหรือบ่งบอกว่าใครเป็นคนแต่ง ใช้วิธีจดจำร้องต่อ ๆ กันมา
และมักจะแต่งเป็นเหตุการณ์ เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นเสียเป็นส่วนมาก (ศิตา พญาไท, 2555)

จากการทบทวนวรรณกรรม คณะผู้วิจัยพบรำไท่นจากภูมิภาคภาคเหนือ
ภาคกลาง ภาคอีสาน และภาคใต้ ดังนี้

รำไท่นในภาคเหนือ

นุชนาฏ ดีเจริญ (2554, ออนไลน์) ให้ข้อมูลว่า รำวง เป็นการละเล่นอย่างหนึ่ง
ของชาวบ้านที่ร่วมกันเล่นอย่างสนุกสนาน เพื่อความสามัคคี เดิมเรียกว่า “รำไท่น”
เพราะใช้ไท่นเป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ ดีเป็นจังหวะหลัก โดยดีจังหวะง่าย ๆ คือ
ปะ โทน ปะ โทน ปะ โทน โทน สลับกันไปเรื่อย ๆ ต่อมาได้เพิ่มเครื่องประกอบจังหวะ
คือ ฉิ่ง และกรับ เพื่อเพิ่มความสนุกสนาน ผู้รำรำไปตามจังหวะไท่น โดยไม่มีการกำหนด
ท่ารำตายตัว จะยกแขน วาดมือ อย่างไรก็ได้เพียงแต่อย่าทำให้เข้ากับจังหวะไท่นเท่านั้น

ต่อมารำไท่นได้พัฒนามาเป็น “รำวง” ซึ่งมีลักษณะการแสดงที่สำคัญ คือ
มีโต๊ะตั้งอยู่ตรงกลาง ชาย - หญิง รำเป็นคู่ ๆ ไปตามวงอย่างมีระเบียบ แต่ยังคงยึด
จังหวะไท่นเป็นหลัก นิยมเล่นในทุกเทศกาล หรือจะเล่นกันเองด้วยความสนุกสนาน
ก็ได้ เนื้อหาของบทเพลงรำวงนอกจากให้ความบันเทิงแล้ว ยังสอดแทรกอารมณ์
สนุกสนาน อารมณ์รัก อารมณ์โศกเศร้า ความรู้ ขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละ
ท้องถิ่นลงไปด้วย โดยสืบทอดต่อกันมาด้วยความจำ เพราะมีการร้อง รำ เล่นกัน
อยู่เสมอ แต่มีได้บันทึกไว้เป็นหลักฐานว่าใครเป็นผู้แต่ง บางครั้งไม่มีชื่อเพลง เพียงแต่
เรียกคำขึ้นต้นเพลง เพื่อให้รู้ว่าร้องเพลงอะไร เช่น เพลงซอมาลี เพลงเออราช่างน่าดู
เพลงยวน ยวน ยวน เพลงตามองตา เป็นต้น (กรมศิลปากร, 2539 อ้างใน นุชนาฏ
ดีเจริญ, 2554, ออนไลน์)

รำโทนในภาคกลาง

จังหวัดลพบุรี

รำโทน เป็นการแสดงพื้นบ้านของชาวบ้านแหลมฟ้าผ่า ตำบลบางพึ่ง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เกิดขึ้นเมื่อประมาณ 2486 ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ในสมัยนั้นอยู่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2484-2488) บ้านเมืองอยู่ในภาวะสงคราม ยามค่ำคืนจะมีดีไปทุกหนทุกแห่ง ระหว่างสงครามนั้นทางราชการสั่งห้ามกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ห้ามจุดไฟ ห้ามชุมนุม ประชาชนจึงเกิดความเหงาและเครียด ชาวบ้านที่ย้ายมาจากที่อื่นและเคยร้องเพลงรำโทนจึงนำเพลงเหล่านี้มาร้องและฝึกร้องกันเพื่อความสนุกสนาน ต่อมานางตะเคียน เทียนศรี ได้รวมกลุ่มญาติพี่น้อง และฝึกหัดรำโทนและตั้งเป็นคณะ “แม่ตะเคียน เทียนศรี” ตั้งแต่นั้นมา

การแสดงรำโทนของชาวบ้านแหลมฟ้าผ่าเดิมจะแสดงในงานรื่นเริง เช่น งานตรุษสงกรานต์ งานบวชนาค งานแต่งงาน แสดงกันในบริเวณลานวัดบริเวณลานบ้าน บริเวณโรงเรียน และเป็นการพบปะการเกี่ยวพารสกันระหว่างหนุ่มสาวในหมู่บ้าน และต่างถิ่น การแสดงเริ่มช่วงหัวค่ำจนถึงเช้าของวันรุ่งขึ้น และแสดงภายใต้แสงเทียน เพราะยังไม่มีไฟฟ้าใช้ในสมัยนั้น

ก่อนการแสดงมีการนำครกไม้มาตั้งไว้ตรงกลางเพื่อให้ผู้เล่นดนตรีได้นั่งแทนเก้าอี้ ผู้รำจะรำไปรอบ ๆ ฝ่ายชายเป็นผู้โค้งฝ่ายหญิง รำเป็นคู่ ๆ หลังจากการแสดงจบลงมีการร้องเพื่อลากลับทุกครั้ง การบรรเลงและการขับร้องประกอบการแสดงรำโทน เริ่มต้นด้วยผู้บรรเลงและขับร้องนั่งด้านหน้าเวที ผู้แสดงออกมายืนในท่าที่พร้อมที่จะแสดง พ่อเพลง แม่เพลงร้องขึ้นต้นบทเพลง เพลงแรกลูกคู่และผู้บรรเลงดนตรี ตีโทนและจังหวะรับ ผู้แสดงทุกคนร่วมร้องเพลงพร้อมกับรำและตีบทไปตามเนื้อเพลง ใช้ท่าทางที่เป็นธรรมชาติสื่อให้ผู้ชมได้เห็นอย่างชัดเจนเข้าใจง่าย โดยแต่ละเพลงจะร้องซ้ำหรือร้องทวน 2 ถึง 3 เที่ยว เมื่อจบแต่ละเพลงทั้งดนตรีและผู้ขับร้อง จึงหยุดแล้วขึ้นบทเพลงใหม่ต่อไป ปฏิบัติตามขั้นตอนนี้ทุกครั้ง (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลพบุรี, 2548, ออนไลน์)

ณัฐนรี รัตนสวัสดิ์ (2552) อธิบายว่า รำโทนในจังหวัดลพบุรีเป็นการละเล่นที่มีมาตั้งแต่ก่อนสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 สามารถแบ่งออกได้ 4 สมัยคือ

1. สมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 (ก่อน พ.ศ.2484) เพลงรำโทนในสมัยนี้มีลักษณะเป็นเพลงที่มีเนื้อร้องสั้นมาก ส่วนใหญ่เป็นเนื้อร้องที่เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งที่ได้พบเจอ
2. สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2484-พ.ศ.2488) เพลงรำโทนในสมัยนี้มีลักษณะเป็นเพลงปลุกใจ เพลงสะท้อนภาพสังคมต่างๆ
3. สมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2489-พ.ศ.2536) เพลงรำโทนในสมัยนี้มีสภาพคลี่คลายจากเรื่องการเมืองการสงคราม เพลงในสมัยนี้เป็นเพลงที่แสดงถึงความสุขในสังคม ความรัก สนุกสนาน ครื้นเครง
4. รำโทนในสมัยปัจจุบัน (พ.ศ.2537-ปัจจุบัน) เพลงรำโทนในสมัยนี้เป็นเพลงที่แต่งขึ้นใหม่เพื่อให้ทันสมัยกับเหตุการณ์ปัจจุบัน

จังหวัดสระบุรี

พเยาว์ พงษ์ศักดิ์ชาติ, สุจิตรา เหลืองพิกุลทอง และนัยนา ภูม (2553) ให้ข้อมูลว่า รำโทนเป็นการเล่นพื้นบ้านอย่างหนึ่งที่นิยมเล่นกันทั่วไปทุกภาคของประเทศไทย เมื่อประมาณ 70 กว่าปีที่ผ่านมานี้ ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่ารำโทนเกิดขึ้นเมื่อใด และใครเป็นผู้ริเริ่มขึ้นมา แต่จากการค้นคว้าข้อมูลเอกสารวิชาการเกี่ยวกับการรำโทน พบว่า โทนเป็นเครื่องดนตรีที่มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา จากหลักฐานในหนังสือรำโทนของสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ระบุไว้ว่า การละเล่นรำโทนในจังหวัดสระบุรีเกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2484 ซึ่งอยู่ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยทหารญี่ปุ่นได้มาตั้งฐานทัพในประเทศไทย เพื่อเป็นทางผ่านสำหรับการลำเลียงเสบียงอาหาร อาวุธและกำลังทหารไปต่อสู้กับฝ่ายพันธมิตร เมื่อญี่ปุ่นมีฐานทัพอยู่ในประเทศไทย จึงเป็นเป้าหมายให้ฝ่ายพันธมิตรโจมตีโดยส่งเครื่องบินมาทิ้งระเบิดทำลายก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตผู้คน บ้านเรือน และทรัพย์สิน ทำให้ชาวบ้านเกิดความกลัว และมีความเครียดจึงได้ชักชวนกันเล่นเพลงพื้นเมืองที่ชบเซาไปนาน คือ การรำโทนเพื่อผ่อนคลายอารมณ์ที่ตึงเครียดนั้นให้สนุกสนาน เพลิดเพลินขึ้นบ้าง การเล่นรำโทนสมัยนั้นใช้

ภาษาที่เรียบง่าย เนื้อร้องเป็นเชิงเข้าแห่ หยอกล้อเชิงเกี้ยวพาราสีระหว่างหนุ่มสาว ทำนองเพลงการร้อง ทำำ และ การแต่งกายมีลักษณะเรียบง่าย มุ่งความสนุกสนานบันเทิง ผ่อนคลายความทุกข์ ในช่วงบ้านเมืองมีศึกสงครามเท่านั้น ต่อมา จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศไทยในขณะนั้น เกรงว่าชาวต่างชาติที่พบเห็นจะเข้าใจศิลปะการฟ้อนรำของไทยไม่ได้มีความประณีตงดงาม จึงให้พัฒนาการรำไท่ขึ้นใหม่เป็นการรำอย่างมีแบบแผน ทั้งทำำ คำร้อง ทำนองเพลง ตลอดจนการแต่งกายซึ่งเรียกว่ารำวงมาตรฐาน เพื่อให้มีความประณีตงดงามมากขึ้น และแสดงถึงความเป็นชาติที่มีวัฒนธรรม

ปัจจุบันการรำไท่ในชุมชนกลุ่มไทยวน ตำบลต้นตาล อำเภอเส้าให้ จังหวัดสระบุรี เริ่มมีความนิยมน้อยลง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคม และเศรษฐกิจ ทำให้คนวัยหนุ่มสาว และวัยเด็กในชุมชนให้ความสนใจศิลปะการแสดงอื่นๆ ที่เร้าความสนใจมากกว่ารำไท่ ทุกวันนี้มีจำนวนผู้สูงอายุประมาณ 15 คนเท่านั้น (พ.ศ. 2553) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงที่มีประสบการณ์และยังมีความสามารถด้านรำไท่อยู่ ซึ่งเห็นความสำคัญที่จะคงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านนี้ไว้ จึงได้พยายามช่วยกันถ่ายทอดวิธีการรำไท่ให้แก่บุตรหลานในชุมชนของตน แต่ก็ได้ผลเฉพาะบางครัวเรือนเท่านั้น การถ่ายทอดการรำไท่ของชุมชนดังกล่าว จึงมีลักษณะเป็นแบบถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น กล่าวคือ คนสูงอายุที่มีความสามารถในการรำไท่จะสอนวิธีการรำให้แก่ลูกหลานของตนและคนรุ่นลูกหลานที่สนใจ รวมทั้งมีการสอนนักเรียนในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ทั้งในและนอกชุมชนเป็นบางครั้ง

จ.เพชรบุรี

วีรจักร วงศ์เงิน (2551) อธิบายว่า รำไท่เป็นการละเล่นพื้นบ้านของไทย นิยมเล่นกันในฤดูเทศกาลเฉพาะบางท้องถิ่น เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบได้แก่ โทน ฉิ่ง และกรับ ต่อมาได้รับความนิยม และเล่นกันอย่างแพร่หลาย มีการเล่นรำไท่ทั่วไปไม่เฉพาะในช่วงเทศกาลเท่านั้น มีพ่อเพลงแม่เพลงคิดประดิษฐ์เนื้อร้อง ทำนองเพลงให้เข้ากับจังหวะหน้าทับของไท่ขึ้นมากมาย เพลงรำไท่เริ่มตั้งแต่สมัยสงครามโลก

ครั้งที่ 2 สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ในปี พ.ศ. 2487 (สุภักดิ์ อนุกุล และวลัยพร นิยมสุจริต, 2546 : 94-95 อ้างใน วีรจักร วงศ์เงิน, 2551)

เพลงรำโทนที่เผยแพร่ทั้งทำนองและเนื้อเพลงนั้น มีทั้งเพลงที่เป็นของชาวบ้าน ตั้งแต่ดั้งเดิม และเพลงที่เกิดขึ้นในรัฐบาลสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งเพลงส่วนใหญ่จะเป็นเพลงประเภทปลุกใจให้รักชาติ เชื้อผู้นำ อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีเพลงรักเป็นจำนวนมาก (การประณตศึกษาจังหวัดลพบุรี, 2543: 7-8 อ้างใน วีรจักร วงศ์เงิน, 2551)

รำโทนในภาคอีสาน

จ.นครราชสีมา

รำโทน เป็นศิลปะพื้นบ้านของไทยที่มีความเก่าแก่มากตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาหรือก่อนหน้านั้น ซึ่งต้นกำเนิดน่าจะเริ่มจากภาคกลางก่อนที่อื่น เพราะเป็นศูนย์กลางของชุมชนเมือง และกระจายตัวออกไปตามท้องถิ่นอื่นๆ ตามเส้นทางการค้า การคมนาคม รูปแบบการเล่นรำโทนเป็นการรวมกลุ่มกันเล่นอย่างอิสระตามลานบ้าน ลานวัด ไม่จำกัดเทศกาล เทศ อายุ วัย และจำนวน เดินรำกันเป็นวงกลม เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกัน ทำว่าแสดงออกในเชิงเกี้ยวพาราสี เพลงที่ใช้เป็นกลอนสั้นๆ ร้องไปมาหลายเที่ยว บางครั้งแต่งขึ้นใหม่ตามแต่ผู้ร้องเล่นในขณะนั้น เพียงแต่ให้ลงตรงจังหวะโทน กรับ ฉิ่ง หรือเครื่องประกอบจังหวะอื่นๆ ที่หาได้ง่ายตามท้องถิ่น

การละเล่นรำโทนจังหวัดนครราชสีมา นิยมเล่นเฉพาะในวันตรุษสงกรานต์ เล่นกัน 7 วัน บางแห่งเล่นถึง 15 วัน จุดมุ่งหมายเพื่อความสนุกสนานรื่นเริงและเป็นโอกาสที่หนุ่มสาวได้พบปะเกี้ยวพาราสีกัน โดยส่วนใหญ่มักจะเล่นตามลานวัดหรือลานบ้าน ในสมัยก่อนนั้น เกือบทุกบ้านจะต้องมีโทนประจำที่บ้าน เมื่อพลบค่ำสาว ๆ จะรวมตัวกันมาตีโทน เพื่อให้สัญญาณว่าหมู่บ้านนี้ มีหญิงสาวมารวมกันพร้อมที่จะเล่นรำโทน หมู่ๆ ทั้งในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง ก็จะเดินทางมาร่วมเล่นรำโทน โดยวิธีการละเล่นดั้งเดิม ฝ่ายหญิงเตรียมพาน ยาสูบ ชันลงหิน หรือขันเงินใบใหญ่ สำหรับใส่น้ำดื่มลอยไว้ด้วยขันจอกสำหรับตักน้ำ เพื่อต้อนรับฝ่ายชายและเวลาเหนื่อยล้าจากการรำยาว ใช้ครกตำข้าวคว่ำไว้กลางวงสำหรับตักตะเกียงเจ้าพายุ และก่อกองไฟ

สำหรับอังโตนซึ่งเป็นเครื่องดนตรีหลักเพียงอย่างเดียวในสมัยนั้น โดยตีประกอบกัน ตั้งแต่ 2 ลูกขึ้นไป การตีโตนแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่

ช่วงที่ 1 ช่วงการตีเชิญชวน เป็นสัญญาณเรียกให้มาเล่นรำโตน แต่ละหมู่บ้าน จะมีจังหวะการตีโตนต่างกัน และช่วงที่ 2 ช่วงการตีเพื่อประกอบการรำโตน สมัยนี้มีเพียงจังหวะเดียว คือ ปะ โทน โทน ปะ โทน โทน

ลักษณะลีลาท่ารำมีเพียงท่ารำกรายมือคล้ายท่าสวดสร้อยมาลา หนุ่มสาว ตันกันเป็นคู่ๆ เดินรอบวงกลมในลักษณะทวนเข็มนาฬิกา ฝ่ายหญิงรำอยู่ด้านใน ฝ่ายชายรำด้านนอก ขณะรำมีการยกเอว ยกไหล่ ชมายชายตาระหว่างหนุ่มสาวเชิงเกี้ยวพาราสี

เพลงที่ใช้ประกอบรำโตน ภาษาโคราชเรียกว่า เพลงชิงรางวัล เพลงเชิดเก่าแก่ ได้แก่ เพลงน้ำตกไพรโยค ลมโรยโซยมา กิ่งแกมใบ ยามเย็น เจ้าเงาะ ฯลฯ

การแต่งกายในยุคสมัยนี้ ผู้หญิงมักนุ่งโจงกระเบน สามแขนกระบอก ห่มทับด้วยสไบพลอยชายไขว้ป่าหน้าหลัง ผู้ชายนุ่งโจงกระเบนเช่นเดียวกัน สวมเสื้อคอพวงมาลัย คาดพุงด้วยผ้าขาวม้า โดยผ้าโจงกระเบนนั้นนิยมใช้ผ้าไหมหางกระรอก ซึ่งเป็นผ้าที่มีชื่อเสียงของจังหวัดนครราชสีมา (นวลรวี จันทรลูน, 2548)

รำโตนในภาคใต้

จ.นครศรีธรรมราช

การรำวงไทย ซึ่งนิยมแพร่หลายในภูมิภาคต่าง ๆ และเรียกชื่อต่างกันไป ตามภูมิภาค เช่น “รำโตน” ในแถบภาคกลาง “รำแบบบท” ในแถบภาคเหนือตอนล่าง และ “รำวงเวียนครก” ในแถบจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย

รำวงเวียนครกได้พัฒนา ปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงมาเรื่อย ๆ จนปรากฏหลักฐานชัดเจน เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2484 ได้เกิดการปฏิรูปวัฒนธรรมไทย ส่งผลให้รำวงเวียนครกมีรูปแบบการแสดงที่ชัดเจน และมีท่ารำสอดคล้องกับเนื้อหาสาระของบทเพลง ดังที่ พวง บุญล้อม และอุบล ยอดสุรางค์ ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งคณะรำวงเวียนครก และเป็นข้าราชการครูชำนาญ โรงเรียนชุมชนวัดหม่น ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้กล่าวสรุปไว้ว่า รำวงเวียนครกแบบท่าเกิดขึ้นประมาณปี 2484

ซึ่งตรงกับสมัยที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม (แปลก พิบูลย์สงคราม) เป็นนายกรัฐมนตรี และในช่วงระยะเวลาดังกล่าวได้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นเหตุให้บ้านเมืองเกิดความระส่ำระสาย ข้าวยาก หมาแพง ผู้คนขาดขวัญกำลังใจ ประกอบกับการไหลบ่าของกระแสวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา มีอิทธิพลครอบงำวัฒนธรรมไทย ทำให้รัฐบาลไทยโดยการนำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มีนโยบายปฏิรูปวัฒนธรรมไทย คิดหาวิธีเชิดชูศิลปวัฒนธรรมไทยให้ทันสมัยและทัดเทียมอารยประเทศ รำวงหรือรำไทเก็กเป็นอีกรูปแบบที่มีการจัดระเบียบให้มีแบบแผนและรูปแบบการแสดงที่เป็นสากลทันสมัยมากขึ้น

รำวงเวียนครกหรือรำท่าของชุมชนท่าเรือ มีวิวัฒนาการสรุปได้ดังนี้

- สมัยเริ่มแรก เป็นการรำวงที่ไม่มีแบบแผน จะนิยมแสดงกันในงานบุญงานกุศลต่างๆ เช่น งานบวช งานแต่งงาน และงานศพ ซึ่งเจ้าภาพจะให้ลูกหลานมานั่งหน้าเวทีรำวงเพื่อจะให้ผู้มาช่วยงานได้รำวงเป็นการขอบคุณ และเป็นการผ่อนคลายความเหนื่อยล้าในการช่วยงานบุญกุศลดังกล่าว

- สมัยตั้งเป็นคณะรำวง จะมีแบบแผนในการแสดงมากขึ้น มีการกำหนดท่ารำ มีการรับจ้างแสดงคล้าย ๆ กับคณะโนรา มีการประชันแข่งขัน

- สมัยขายพวงมาลัย เป็นสมัยที่คณะรำวงเริ่มรับเอาวัฒนธรรมต่างชุมชนเข้ามา โดยเน้นความสนุกสนานของผู้ขายเป็นหลัก กล่าวคือ มีการขายบัตรหรือพวงมาลัยในการรำวงกับนางรำที่หุ่นน้อยหม่นน้อย

- สมัยเสื่อมความนิยม รำวงเวียนครกมีจุดจบอย่างการแสดงชนิดอื่นที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนทันต่อความเจริญทางเทคโนโลยี ไม่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ในที่สุดก็เสื่อมความนิยม

ผู้แสดงรำวงเวียนครกประกอบด้วยพ่อเพลง แม่เพลง หรือคนเชียร์เพลง จะมีประมาณ 2 – 3 คน นักดนตรี จะมีประมาณ 4 คน นักรำหรือนางรำ ซึ่งมีทั้งผู้ชายและผู้หญิงคณะหนึ่งจะต้องมีอย่างน้อย 3 คู่ขึ้นไป ผู้รำจะรำหรือท่าทำให้ตรงกับความหมายของเนื้อร้อง จึงเป็นที่มาของชื่อ “รำท่า” เพลงประกอบการแสดงเป็นบทเพลงเฉพาะถิ่นที่ปราชญ์ผู้รู้ในชุมชนได้แต่งไว้เพื่อการแสดงรำวงเวียนครกโดยเฉพาะ

บทเพลงทั้งหมดเท่าที่รวบรวมได้มีประมาณ 20 เพลง จำแนกเป็น บทเพลงไหว้ครู บูชา
สิ่งศักดิ์สิทธิ์ บทเพลงเกี่ยวพาราสี บทเพลงชมธรรมชาติ บทเพลงจากวรรณคดีไทยบท
เพลงบันทึกประวัติศาสตร์

เครื่องแต่งกายประกอบการแสดงรำวงเวียนครก ไม่มีแบบแผนตายตัว เสื้อผ้า
เน้นสีสดใสสวยงามและมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของคนละ ส่วนบริเวณสถานที่ใช้แสดง
ประกอบด้วย ครกตำข้าว มีไว้เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางของเวที และมีไว้เพื่อวางเครื่องดื่ม
ต้นเต้าร้างหรือต้นกล้วย เพื่อตกแต่งประดับประดาให้สวยงาม

รำวงเวียนครก นิยมแสดงกันในโอกาสต่าง ๆ ทั้งงานมงคลและอวมงคล เป็น
ที่สังเกตว่า รำวงเวียนครกสามารถแสดงในงานอวมงคลได้ ซึ่งวัตถุประสงค์ของรำวง
เวียนครก คือ ความสนุกสนาน และเพื่อขอบคุณหรือแสดงน้ำใจกับผู้มาร่วมหรือช่วยงาน
นอกจากนี้ยังมีการประชันแข่งขันในลักษณะเดียวกับการประชันหนังตะลุง หรือประชัน
โนรา

ปัจจุบันรำวงเวียนครก กำลังจะสูญหายไปจากสังคม การไม่เห็นคุณค่า
หรือไม่เห็นความสำคัญ เป็นปัญหาสำคัญที่ช่วยให้รำวงเวียนครกสูญหายเร็วยิ่งขึ้น
(ภาคนาฏศิลป์ไทยนครศรีธรรมราช, ออนไลน์)

สำหรับการรำไทในพื้นที ต.กรุงชิง จากการสนทนากลุ่มกลุ่มชาวบ้าน 2 ครั้ง
จำนวน 13 คน และจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น อนุสาร อ.ส.ท. (การท่องเที่ยวแห่ง
ประเทศไทย, 2545) ได้ผลว่า รำไท รำวงเวียนครก เป็นการแสดงพื้นบ้านที่เกิดมา
ตั้งแต่ครั้งเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 เล่ากันว่า ตอนที่ญี่ปุ่นยกทัพมาขึ้นที่ท่าแพในจังหวัด
นครศรีธรรมราช ตอนนั้นข้าวยากหมากแพง ประชาชนทุกข์เข็ญยิ่งนัก จอมพล ป.พิบูล
สงคราม จึงหาวิธีคลายความเครียดและความทุกข์ของเหล่าราษฎร โดยคิดให้มีการรำ
วงเวียนครกขึ้น

การละเล่นชนิดนี้จะเล่นได้ตอบกันระหว่างชาย-หญิง โดยใช้ท่ารำประกอบ
เนื้อเพลงให้เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชน การรำวงเวียนครกได้เข้ามาสู่กรุงชิง โดยครูแนบ
ล่องลือฤทธิ์ อาจารย์โรงเรียนบ้านเปียน ที่มีโอกาสเห็นการละเล่นชนิดนี้จากในเมือง
นครศรีธรรมราช ด้วยความชื่นชอบจึงคิดจดจำท่ารำและเนื้อเพลงมาเล่นในกรุงชิงบ้าง

ก็มาครุแนบก็ได้แต่งเพลงพื้นบ้านของชาวใต้และคิดทำรำขึ้นด้วย แรกๆ ที่การรำวงเวียนครกเข้ามาในกรุงชิงใหม่ๆ ชาวบ้านก็ให้ความสนใจอย่างมาก แต่เมื่อสงครามจบสิ้นเวลาผ่านไป การละเล่นชนิดนี้ก็ไม่เป็นที่นิยมอีก

ท่วงท่าในการรำยำนั้น หากดูแต่เพียงเผินแทบไม่แตกต่างจากรำวงมาตรฐานทั่วไป แต่เอกลักษณ์ของการละเล่นชนิดนี้ ต้องมีท่ารำเข้ากับเนื้อหาของเพลง โดยมากแล้วเนื้อเพลงที่ขับร้องก็มีเนื้อหาในการเกี่ยวพาราสีและการดำรงชีพของชาวบ้าน ซึ่งเพลงที่ประกอบการรำวงชนิดนี้ก็มีอยู่มากกว่าร้อยเพลงขึ้นไป

จ.สงขลา

รำโทน มีลักษณะการรำ คือ ผู้เล่นเป็นผู้ใหญ่ จัดเป็นคู่ๆ อย่างน้อย 3 คู่ ผู้ร้อง 1 คน นอกนั้นเป็นลูกคู่ สถานที่เล่น ต้องเล่นในโรงหรือมีฉากหลัง

อุปกรณ์ประกอบการรำ ประกอบด้วย เครื่องดนตรี มีโทน กรับ ฉิ่ง ฉาบ วิธีเล่น ผู้เล่นคนแรกจะออกรำด้วยเพลงไหว้ครู ต่อไปผู้รำคนอื่น ๆ ที่จัดไว้เป็นคู่ๆ ก็จะทำออกมารำ ในขณะที่รำก็มีการแสดงสลับฉาก โดยจะเน้นการล้อเลียนและมุ่งความสนุกสนาน เมื่อแสดงเสร็จก็รำต่อไป (วิมล จิโรจพันธุ์, ประชิต สกฤณะพัฒน์ และกนิษฐา เขยกิจวงศ์, 2551)

ขั้นตอนการออกแบบรูปแบบและเนื้อหาของวิถีทัศนศาสตร์คดีเชิงวัฒนธรรมรำโทน-นกพิติด

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับประวัติที่มาและลักษณะการรำโทนในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย ตลอดจนการสนทนากลุ่มกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ ต.กรุงชิง คณะผู้วิจัยจึงสกัดประเด็นสำคัญ และกลั่นกรองข้อมูล ได้แนวทางการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของสื่อวิถีทัศนศาสตร์คดีดังนี้

รูปแบบการนำเสนอสื่อวิถีทัศนศาสตร์ จะมีการเล่าเรื่องด้วยภาพและเสียงบรรยายประกอบกันในรูปแบบสารคดีประเภทวัฒนธรรม ความยาว 5 นาที นำเสนอเนื้อหาตามลำดับ ดังนี้

1. การให้ข้อมูลประวัติของการรำไท่นตั้งแต่จุดเริ่มต้นในอดีตที่ปรากฏในเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้การกระจายตัวของการรำไท่นในภูมิภาคต่างๆ และเชื่อมโยงการรำไท่นเข้าสู่ในพื้นที่ ต.กรุงชิง
 2. ชี้ให้เห็นการปรับเปลี่ยนเนื้อร้องและทำนองให้เป็นเอกลักษณ์ของ ต.กรุงชิง โดยการยกตัวอย่างบทเพลงที่มีเฉพาะพื้นที่ ต.กรุงชิง เช่น เพลงนกพิทิต เพลงชะนีน้อย ห้อยหัว เพลงทุเรียนป่า เพลงนกขมิ้นเหลืองอ่อน
 3. แสดงให้เห็นการรำไท่นในสถานที่ต่างๆ ในชุมชน ที่ยังปรากฏให้เห็นเพื่อก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม และความภาคภูมิใจในประเพณี เช่น ในงานวัด งานรื่นเริงของหมู่บ้าน
 4. สัมภาษณ์กลุ่มปราชญ์ชาวบ้านที่สามารถรำไท่นได้ ในประเด็นที่ต้องการอนุรักษ์ต่อไปในหมู่เยาวชนรุ่นหลัง
 5. การสัมภาษณ์เยาวชนเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการรำไท่น ตลอดจนการสะท้อนความต้องการให้มีการรำไท่นคู่กับต.กรุงชิงต่อไป
 6. การสรุปปิด โดยกระตุ้นเตือนใจให้ทุกคนหันมาใส่ใจอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมรำไท่นให้เป็นมรดกของคนในพื้นที่แก่ลูกหลานของพวกเขาต่อไป
- เมื่อได้แนวทางเช่นนี้แล้ว คณะผู้วิจัยก็ได้นำแนวทางดังกล่าวไปผลิตเป็นสื่อวีดิทัศน์ จากนั้นจึงตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหาและภาพประกอบอีกครั้ง โดยตัวแทนชาวบ้าน และเผยแพร่เป็นสื่อวีดิทัศน์และทาง YouTube

การประเมินผล

จากการสนทนากลุ่มกลุ่มตัวอย่างเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของสื่อวีดิทัศน์จำนวน 5 คน ได้ผลสรุปรวมดังนี้

ภายหลังจากการชมวีดิทัศน์ รู้สึกว่าชอบ การรำไท่นไม่ยากและไม่ง่าย จากที่เคยเห็นเวลาชาวบ้านมาเต้น ตอนนั้นหลังจากชมวีดิทัศน์ ทำให้รู้สึกถึงกระบวนการร้องการรำ ว่าเป็นอย่างไร ทำให้ทราบว่า การรำ การร้องเพลงประกอบทำนอง ซึ่งก็เหมือนกับรำวงมาตรฐานทั่วไป และรู้สึกภูมิใจที่มีวัฒนธรรมที่ดีแบบนี้มีอยู่แค่ที่ อ.นบพิตำ

เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของชาว ต.กรุงชิง อยากเห็นการถ่ายทอด ไม่อยากให้สิ่งดี ๆ สูญหายไป ควรถ่ายทอดแก่เด็กรุ่นใหม่และช่วยกันเผยแพร่ในหลายๆ ช่องทาง เพื่อให้ทุกคน โดยเฉพาะชาวบ้าน ต.กรุงชิง มาร่วมมือกันเผยแพร่อีกต่อไป

จากการสนทนากลุ่มจึงสามารถสรุปได้ว่า จากการผลิตรายการโทรทัศน์ให้เห็นที่มาที่ไปของรำไท่นตั้งแต่อดีตจนถึงการปรับเปลี่ยนรำไท่นให้เข้ากับพื้นที่จนเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น ต.กรุงชิง และการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ที่กำลังได้รับความนิยมน้อยลงจากกลุ่มเยาวชน สามารถทำให้เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญ เกิดความเข้าใจในลักษณะการร้องและรำ ตลอดจนต้องการให้มีการถ่ายทอดการรำไท่น-นกพิติดในท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากหนังสือ ตำรา งานวิจัย พบว่า ที่มาของรำไท่นนั้น แม้ว่าอาจจะยังสรุปอย่างชัดแจ้งไม่ได้ แต่ก็พอจะเห็นว่าที่มาที่คล้ายคลึงกัน คือ รำไท่นน่าจะมามีมาตั้งแต่ก่อนสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 และนิยมละเล่นกันในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งอยู่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อคลายความเครียดและความทุกข์จากภาวะสงคราม ชั่วคราวมากแห่ง

ต่อมารำไท่นได้พัฒนามาเป็น “รำวง” โดยสมัยรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีได้ให้ความสำคัญต่อการรำวง โดยมุ่งส่งเสริมให้เป็นศิลปะประจำชาติ จึงมอบหมายให้กรมศิลปากร พิจารณาปรับปรุงการเล่น รำวงให้มีระเบียบเป็นแบบฉบับอันดีของนาฏศิลป์ไทย

รายละเอียดที่มาของการรำไท่นมีความแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ดังนี้

ในภาคเหนือ รำไท่น ใช้ไท่นเป็นเครื่องประกอบจังหวะ ต่อมาเครื่องประกอบจังหวะอื่นมาเพิ่มเติม ใช้ในงานมงคล ผู้รำรำไปตามจังหวะไท่น โดยไม่มีการกำหนดท่ารำตายตัว แต่มีการย่ำเท้าให้เข้ากับจังหวะไท่น (นุชนาฏ ดีเจริญ, 2554)

ในภาคอีสาน จ.นครราชสีมา การรำไท่นจะเดินรำกันเป็นวงกลม เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกัน ทำรำแสดงออกในเชิงเกี่ยวพาราสี เพลงที่ใช้เป็นกลอนสั้นๆ ร้องไปมาหลายเที่ยว บางครั้งแต่งขึ้นใหม่ตามแต่ผู้ร้องเล่นในขณะนั้น เพียงแต่

ให้ลงตรงจังหวะโทน กรับ ฉิ่ง หรือเครื่องประกอบจังหวะอื่น ๆ ที่ทำได้ง่ายตามท้องถิ่น (นวลรวี จันทรลุน, 2548)

สำหรับภาคกลาง เช่นที่ จ.ลพบุรี รำโทนเป็นการแสดงพื้นบ้านของชาวบ้าน แหลมฟ้าผ่า ต่าบลบางพั้ง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยก่อนการแสดงมีการนำครกไม้มาตั่งไว้ตรงกลางให้ผู้เล่นดนตรีได้นั่งแทนเก้าอี้ ผู้รำจะรำไปรอบ ๆ ฝ่ายชายเป็นผู้โค้ง ฝ่ายหญิง รำเป็นคู่ๆ หลังจากการแสดงจบลง จะมีการร้องเพื่อลากลากลับทุกครั้ง (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลพบุรี, 2548, ออนไลน์)

เช่นเดียวกับ จ.สระบุรี ซึ่งสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลพบุรี, 2548) ได้ระบุไว้ว่า การเล่นรำโทนสมัยนั้นใช้ภาษาที่เรียบง่าย เนื้อร้องเป็นเชิงเย้าแหย่ หยอกล้อเชิงเกี้ยวพาราสีระหว่างหนุ่มสาว ทำนองเพลงการร้อง ทำรำและการแต่งกายมีลักษณะเรียบง่าย มุ่งความสนุกสนาน บันเทิง ผ่อนคลายความทุกข์ ในช่วงบ้านเมืองมีศึกสงครามเท่านั้น

ใน จ.เพชรบุรี รำโทนเป็นการละเล่นพื้นบ้านของไทย นิยมเล่นกันในฤดูเทศกาลเฉพาะบางท้องถิ่น เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบได้แก่ โทน ฉิ่ง และกรับ ต่อมาได้รับความนิยม และเล่นกันอย่างแพร่หลาย มีการเล่นรำโทนทั่วไปไม่เฉพาะในช่วงฤดูกาลเท่านั้น มีพ่อเพลงแม่เพลงคิดประดิษฐ์เนื้อร้อง ทำนองเพลงให้เข้ากับจังหวะหน้าทับของโทนขึ้นมากมาย (สุภักดิ์ อนุภู และวลัยพร นิยมสุจริต, 2546 : 94-95 อ้างใน วีรจักร วงศ์เงิน, 2551)

ในภาคใต้ บางท้องถิ่น เช่น ที่ ต.ท่าเรือ ใช้คำว่า รำโทนหรือรำวงเวียนครก มีสถานที่ที่ใช้แสดงประกอบด้วย ครกตำข้าว มีไว้เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางของเวที และมีไว้เพื่อวางเครื่องตีมัน ตันเต่าร้างหรือตันกล้วย เพื่อตกแต่งประดับประดาให้สวยงาม นอกจากนี้รำวงเวียนครก นิยมแสดงกันในโอกาสต่าง ๆ ทั้งงานมงคลและอวมงคล เพื่อขอบคุณหรือแสดงน้ำใจกับผู้มาร่วมหรือช่วยงาน การละเล่นชนิดนี้จะเล่นได้ต่อกันระหว่างชาย-หญิง โดยใช้ทำรำประกอบเนื้อเพลงให้เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชน การรำวงเวียนครก หรือรำโทน

สำหรับในพื้นที่ ต.กรุงชิง ราโตนได้เข้ามาสู่กรุงชิง โดยครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ อาจารย์โรงเรียนบ้านเปียน ที่มีโอกาสเห็นการละเล่นชนิดนี้จากในเมืองนครฯ ด้วยความชื่นชอบจึงคิดจัดทำรำและเนื้อเพลงมาเล่นในกรุงชิง ต่อมาครูแนบก็ได้แต่งเพลงพื้นบ้านให้เข้ากับท้องถิ่นและคิดทำรำขึ้นใหม่ โดยในช่วงแรกๆ ที่การร่ายเวียนครกเข้ามาในกรุงชิง ชาวบ้านให้ความสนใจอย่างมาก แต่เมื่อสงครามจบสิ้น เวลาผ่านไป การละเล่นชนิดนี้ก็ไม่น่าเป็นที่นิยมอีก นอกจากนี้ยังปรากฏว่าโตนใน จ.สงขลา อีกด้วย

จากการรวบรวมข้อมูลข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจผลิตสื่อวีดิทัศน์ ราโตน-นกพิติด ในพื้นที่ ต.กรุงชิง ในรูปแบบสารคดีประเภทวัฒนธรรม ที่หมายถึงรายการสารคดีที่นำเสนอวัฒนธรรมของชาติ ชนเผ่า กลุ่มคน วิถีชีวิตของคนในสังคมทั้งในอดีตและปัจจุบัน (คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2552) โดยเล็งเห็นว่าสื่อวีดิทัศน์สามารถกระตุ้นความสนใจและโน้มน้าวใจกลุ่มเป้าหมายผู้รับชม โดยเฉพาะเยาวชนคุณลักษณะเฉพาะทั้งด้านภาพและเสียง นอกจากนี้ ยังสามารถปรับเปลี่ยนเป็นสื่อวีดิทัศน์ออนไลน์ทางอินเทอร์เน็ต ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

ในประเด็นรูปแบบและเนื้อหาว่าโตน-นกพิติด คณะผู้วิจัยสรุปจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและผลการสนทนากลุ่ม พบว่า รูปแบบที่เหมาะสมในการนำเสนอผ่านสื่อวีดิทัศน์ คือ การเน้นการเล่าเรื่องด้วยภาพและเสียงบรรยาย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ภาพของวัฒนธรรม ตามที่คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2552) เสนอว่า ต้องถ่ายทอดลักษณะเด่นของวัฒนธรรมโดยใช้ภาพเคลื่อนไหว คณะผู้วิจัยจึงเน้นการแสดงท่าทางการร้องเพลงราโตน ประกอบกับการใช้เสียงบรรยาย เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง ทั้งด้านเสียงและท่าทางการเคลื่อนไหวของการร่ายอย่างผสมกลมกลืน

2. เสียงบรรยาย โดยส่วนใหญ่มักใช้เสียงบรรยายจากคนอ่านบทสารคดีบรรยายไปตามภาพที่ปรากฏ ทำให้ขาดความรู้สึกมีส่วนร่วมของผู้ชม คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

(2552) เสนอให้มีพิธีกรรมอยู่ในวัฒนธรรมนั้น ทำให้น่าสนใจและสนุกมากขึ้น ทั้งนี้เสียงบรรยายที่ดีย่อมมาจากข้อมูลที่เป็นจริง และการเรียบเรียงที่สละสลวย ชัดเจน เข้าใจง่าย น่าฟัง อย่างไรก็ตามในการผลิตสื่อวีดิทัศน์ขึ้นนี้ คณะผู้วิจัยมีความต้องการจะเน้นการบรรยายเสียงและภาพ โดยไม่มีพิธีกรรม เพื่อเน้นความสำคัญตรงการรำโทน-นกพิติดมากกว่า สลับกับการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นทั้งชาวบ้านและเยาวชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของทั้งสองช่วงอายุในประเด็นเดียวกัน

สำหรับกระบวนการผลิตสื่อวีดิทัศน์ คณะผู้วิจัยดำเนินการตามกระบวนการผลิตสื่อวีดิทัศน์ ดังที่รักษนทชรินทร์ พูลสุวรรณนธิ และอาศิรา ราชเวียง (2556) ได้เสนอไว้ ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการผลิต (Pre-Production) เมื่อกลับกรองเนื้อหาว่าโทนเพื่อใช้ในการผลิตได้แล้ว จะมีการประชุมปรึกษาหารือในที่ทีมงานที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจเนื้อหาที่จะนำเสนอ จุดเด่นของสารคดีทางวัฒนธรรมที่ผลิตขึ้นตลอดจนเข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติงานตามตารางเวลาที่กำหนดไว้

2. ขั้นผลิตรายการ (Production) เป็นขั้นตอนที่จะบันทึกวีดิทัศน์ตามแผนการทำงาน คณะผู้วิจัยจะประสานกับผู้ประสานงานชุมชนในพื้นที่ ซึ่งจะเป็นปัจจัยหลักส่งผลให้การทำงานประสบความสำเร็จได้โดยง่าย นอกจากจะต้องชี้แจงให้ทีมงานผลิตและผู้ประสานงานในชุมชน เข้าใจเกี่ยวกับความต้องการรายละเอียดด้านภาพ ความต้องการการสัมภาษณ์บุคคลเพิ่มเติม ในการบันทึกรายการ หลังจากนั้น จะต้องตรวจวัสดุอุปกรณ์ให้เรียบร้อย อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน การวางแผนและซักซ้อมกล้องก่อนถ่ายทำจริง และในขณะที่มีการบันทึกรายการ หากพบข้อบกพร่อง หรืออุปสรรค จะต้องแก้ไขและบันทึกใหม่ทันที เนื่องจากการรวมตัวกันของกลุ่มคนในชุมชนไม่สามารถที่จะกำหนดให้เกิดขึ้นได้ง่าย

3. ขั้นหลังการผลิต (Post Production) เป็นขั้นตอนหลังจากบันทึกรายการวีดิทัศน์แล้ว จะต้องนำภาพแต่ละ Shot แต่ละ Scene มาจัดลำดับให้ต่อเนื่องตามบทที่กำหนดไว้ เพื่อให้ภาพสารคดีเชิงวัฒนธรรมรำโทน-นกพิติดมีความเคลื่อนไหว เป็นไปตามเนื้อเรื่องที่วางไว้ ขั้นหลังการผลิตมีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

- การตัดต่อ (Editing) เป็นการนำภาพมาตัดต่อ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้เป็นเรื่องราวตามบทที่วางแผนไว้

- การบันทึกเสียง (Sound Recording) เป็นขั้นตอนหลังต่อภาพได้สมบูรณ์ตามบทแล้ว จึงมีการบันทึกเสียงดนตรี เสียงบรรยาย และเสียงประกอบลงไปอย่างเหมาะสม โดยเน้นความต่อเนื่อง และความน่าดึงดูดใจ

- การฉายเพื่อตรวจสอบ (Preview) เมื่อบันทึกเสียงวิดีโอแล้วต้องนำไปฉายเพื่อตรวจสอบความเรียบร้อย และปรับปรุง โดยการนำไปฉายให้กลุ่มตัวแทนชาวบ้านและเยาวชนดูก่อนจะนำไปฉายจริง

- การประเมินผล (Evaluation) เป็นการประเมินผลรายการหลังการผลิต ได้แก่ การประเมินความถูกต้องด้านเนื้อหา ความสมบูรณ์ของเทคนิคการผลิต โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตวิดีโอ (รักษนภกรินทร์ พูลสุวรรณธิ์ และอาศิรา ราชเวียง, 2556) ในที่นี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้การประเมินผลจากการสนทนากลุ่มกับกลุ่มเยาวชนเป้าหมาย ซึ่งได้ผลว่า เยาวชนให้ความสนใจสื่อวิดีโอ และสามารถกระตุ้นให้เยาวชนหันมาสนใจศิลปวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้าน โดยเยาวชนยังประสงค์ต้องการกิจกรรมในลักษณะการผลิตสื่อเช่นนี้อีกในโอกาสต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก สำนักบริหารโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัย วิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). **อนุสาร อ.ส.ท.** กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2552). **การสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- คีตา พญาไท. (2555). **เพลงร่ำวง เพลงพื้นบ้าน (1) : จากรำไทน์ สู่ร่ำวง**. [On-line]. Available : <http://www.manager.co.th/Entertainment/ViewNews.aspx?NewsID=9550000101085> [2550, สิงหาคม 16].
- ณัฐนรี รัตนสวัสดิ์ (2552) รายงานผลการวิจัยเรื่องรำไท่น คณะแม่ตะเคียน เพียนศรี ตำบลบางพัง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. **วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่**. 10(1) : 110-120.
- นวลรวี จันทร์สุน. (2548). **พัฒนาการและนาฏยลักษณะของรำไท่น จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นุชนาฏ ดีเจริญ. (2554). **ร่ำวงในเขตภาคเหนือตอนล่าง : กรณีศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร นครสวรรค์ และพิจิตร**. [On-line]. Available : <http://www.human.nu.ac.th/newculture/article.php?id=19>
- พเยาว์ พงษ์ศักดิ์ชาติ สุจิตรา เหลืองพิกุลทอง และนัยนา ภูมม. (2553). กระบวนการเรียนรู้ อย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการรำไท่นของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา** 5(2).
- ภัทรวดี ภูชฎาภิรมย์. (2550). **วัฒนธรรมบันเทิงในชาติไทย: การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมความบันเทิงในสังคมกรุงเทพฯ พ.ศ. 2471-2500**.นนทบุรี: มติชนปากเกร็ด.
- ภาคนาฏศิลป์ไทยนครศรีธรรมราช. (2555). **ร่ำวงเวียนครก : แบบรำท่า**. [On-line]. Available : <https://paknattasinnakomsri.wordpress.com/> (2555, กุมภาพันธ์ 20).
- รักษนักษรินทร์ พูลสุวรรณนนี และอาศิรา ราชเวียง. (2556). การพัฒนาวิดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง ท่ารำมโนราห์เบื้องต้น. **วารสารการประชุมหาดใหญ่วิชาการครั้งที่ 4**. [On-line]. Available : http://www.hu.ac.th/conference2013/proceedings2013/pdf/Book1/Poster1/131_48-55.pdf.
- โรงเรียนเมืองหลังสวน จ.ชุมพร. (ม.ป.ป.). **รำไท่น**. [On-line]. Available : <https://sites.google.com/site/ajanthus/ra-thon>

วิมล จิโรจน์พันธุ์, ประชิต สกุนะพัฒน์ และกนิษฐา เขยกิจวงศ์. (2551). **มรดกทางวัฒนธรรมภาคใต้**. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

วีรจักรวงศ์เงิน. (2551). **เพลงรำโทน: กรณีศึกษาคณะรำทอนบ้านไร่กร่าง ตำบลไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามนุษยดุริยางควิทยา.

สนทนากลุ่มปราชญ์ชาวบ้านและเยาวชน ต.กรู่งชิง จ.นครศรีธรรมราช. 3 และ 16 พฤษภาคม 2558.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลพบุรี. (2548). **รำโทน จังหวัดลพบุรี**. [On-line]. Available : <http://ich.culture.go.th/index.php/th/ich/performingarts/236-performance/282-----m-s>